

giai vizsgálatát Grynaeus András végezte el, de jelenleg pontos keltezés még nem áll rendelkezésre.

A sánc közvetlen közelében a kultúrreteg lepusztult, így a keltező leletek csak a sánc pusztulási rétegeiből kerültek elő. Maga a sánc kerámialeleteket nem tartalmazott. A pusztulási omladék ugyanolyan jellegű edénytöredékeket tartalmazott, mint amilyenek másodlagos helyzetből kerültek elő a vár É-i részén, ill. a korábbi kutatások során. Mindezek alapján a sánc már a 11–12. század folyamán elpusztulhatott.

Az ispánsági vár sánca alatt, már bolygatatlanok tünő löszös betöltésben egy összetört újkőkori edény került elő.

Templomdomb (KÖH 40996): 2011 tavaszán hitelesítést végeztünk egy 1955-ben, Gábori Miklós által megásott felső paleolit lelőhelyen, amelyet epipaleolitikus határozott meg. Az ásatási dokumentáció nem maradt meg, ismereteink az 1956-os publikációból szereztük.³⁰ Az akkori leletanyag a szécsényi Kubinyi Ferenc Múzeum gyűjteményébe került.

A lelőhely a 2-es út teraszából a település fölé kiugró felszíngszerű lapos dombtetőn található, a római katolikus templomtól DK-re, a temető DK-i sarkánál. A domb K-i oldalában húzódó mélyutat, ahonnan az első leletek előkerültek, már évtizedek óta nem használják, benötte a gaz és az akác. Gábori Miklós szelvényeinek pontos helyét nem tudtuk beazonosítani. A cikéhez mellékelte fotó alapján 3–4 m-re húzódott szelvényeinek É-i szélé a temető drótkerítésétől. 2011. május 12–19. között, feltételezett helyüktől ÉÉNy-i irányban kb. 2 m-re a kerítéstől jelöltük ki a 2 egyenként 1×3 m-es árkunkat. Az 1. árok É–D irányú, míg a tőle néhány m-re Ny-ra húzott árkunk K–Ny tájolású volt. Mindkét szelvényünkben ugyanaz a rétegsor mutatkozott, ami némileg eltért a Gábori által leírt rétegsortól.

0–10 cm: recens szürke talaj kövekkel

10–25 cm recens sárga agyag kötőmelékkel

25–50 cm: őskori humusz

50–70 cm: sárga homok vörös vaskiválásokkal

70–140 cm: vörös homok még több vaskiválással.

Őskori (bronzkori?) kerámiatöredékek az őskori humusz és a sárga homok határáról kerültek elő. A felső paleolit műhelytelep gyártási hulladékait a vöröses homokban 90–105 cm mélységben találtuk meg. A pattintott kövek vízszintes helyzetben feküdtek. Nyersanyaguk radiolarit, szarukő és helyi kovaféle. Valószínűleg a Gábori által feltárt telep ÉNy-i szélét vagy egy másik települési folt DK-i peremét találtuk meg. Mivel az általunk feltárt leletanyag tipológiailag kevés és jellegtelen, elégtelen a kulturális besorolás alátámasztásához, vagy cáfolásához. Emiatt természettudományos vizsgálatokhoz is tettünk el mintákat.

Talajtani elemzésre, malakológiai és OSL vizsgálatokra több mintát tettünk el, mind a sárga, mind pedig a vörös, jégkor végi homokból.

Munkatársak: Vargha Mária, Nagy Szabolcs Balázs, Nádai Zsófia, Kovács Bianka, Szalai Emese, Herbst Anna, Király Attila régészhallgatók (ELTE BTK).

MORDOVIN MAXIM – ZANDLER KRISZTIÁN

128. Hont határa (Nógrád megye) Pa

Csitár (KÖH 80389): Az 1950-es évek óta ismert lelőhelyet, ahol a Gábori házaspár az 1960-as években hitelesítő ásatást folytatott, 2002 augusztusában azonosítottuk újra Markó Andrással és Péntek Attilával. Akkor kevés leletet tudtunk gyűjteni a növényzeti fedettség miatt. Egy kvarcporfir szilánkvakarót érdemes kiemelni közülük. 2011 májusában és júniusában Hont és Drégelypalánk községek szennyvízberuházásához kapcsolódóan több alkalommal végeztünk gyűjtést a korai felső paleolitikumi, Szeleta-kultúrához tartozó lelőhelyen, melyet a tavasz folyamán átboronáltak, így több leletet, köztük egy szépen megmunkált, ivelt élű kaparót, egy nummuliteszes kovakavicsból készült bifaciális eszközt és néhány szépen kidolgozott vakarót találtunk. Maga a lelőhely Hont és Drégelypalánk között, a két település közti K–Ny-i irányú, 2-es sz. műút D-i oldalán, az É–D-i irányú Csitári-patak völgyének K-i oldalán húzódó dombor É-ről számított második tagján, a Szondi alagút fölött található.

Ipoly-völgy I. (KÖH 40808): T. Dobosi Viola és Simán Katalin 1995-ben találta meg a lelőhelyet, mely a Pest megyéhez tartozó Bernecebaráti és a Nógrád megyéhez tartozó Parassapuszta között, Nógrád megye területén található. Megközelíthető az országhatár mentén húzódó 2-es sz. főútról egy ÉÉNy–DDK-i irányú földúton, mely a hegygerince vezet fel. A gerincet Ny-ról a Szuha-patak völgye határolja. A felső őskőkori, gravetti kultúrába sorolható leletek már az erdősávból kiérve, a földút enyhe kanyarulatától gyűjthetőek 200–300 m hosszúságban. A földúttól Ny-ra lévő, elhanyagolt szántásban is akadtak leletek. A domb relatív magassága a völgytalphoz képest 40 m.

2011 májusában és júniusában Hont és Drégelypalánk községek szennyvízberuházásához kapcsolódóan több alkalommal végeztünk gyűjtést a lelőhelyen, mely már évek óta nincs művelés alatt. A lelőhelyen keresztül húzódó vörös agyagos földútból még mindig mosódnak ki a gravetti kultúra pattintott kőeszközei és gyártási hulladékai. A viszonylag sok hidrokvarcit szilánk és penge mellett érdemes megemlíteni egy kárpáti radiolaritból készült hajógerinc vakarót.

Parassa III, Orgonás (KÖH 26746): Az 1950-es évek óta ismert lelőhely a parassapuszta határátkelőtől D-re, a 2-es sz. út D-i oldalán emelkedő Nagy-hegy ÉNy-i teraszán található, a Szurdok-völgy K-i oldalán. A 2-es sz. útról a kék kereszt jelű turistaúton megközelíthető. 2011 májusában és júniusában Hont és Drégelypalánk községek szennyvízberuházásához kapcsolódóan több alkalommal végeztünk gyűjtést a felső őskőkori, gravetti kultúrába sorolható lelőhelyen, mely már évek óta nincs művelés alatt. A lelőhelyen keresztül húzódó földútból még mindig mosódnak ki pattintott kőeszközök és gyártási hulladékok. A felhasznált nyersanyag főleg hidrokvarcit, de előfordul északi tűzkő és jáspis is. Érdemes megemlíteni egy szilánkot, melynek nyersanyaga a Bükk K-i oldaláról származó üveges kvarcporfir.

Munkatárs: Király Attila.

ZANDLER KRISZTIÁN

³⁰ Gábori Miklós: Az epipaleolitikum lelőhelye Honton. ArchÉrt. 83. (1956) p. 125–138.